

بسم الله الرحمن الرحيم

موافقت آیات و روایات با افزایش جمعیت و فرزند آوری

ایجاد انگیزه^۱

نقل شده که روزی حضرت عیسی (ع) از کنار قبری گذشت و متوجه شد صاحب آن قبر را عذاب می‌کنند. بسیار ناراحت شد و به فکر فرو رفت؛ اما کاری از دستش بر نمی‌آمد! مدت‌ها از این زمان گذشت تا اینکه حضرت دوباره از کنار آن قبر عبور کرد و متوجه شد عذاب از صاحب قبر برداشته شده است. در این حال به خداوند عرض کرد: پروردگارا! بار اول که از کنار این قبر گذشتم، دیدم که صاحبش را عذاب می‌کردند، ولی اکنون عذاب برداشته شده است، سبب این امر چیست؟ در این زمان به حضرت عیسی (ع) وحی شد که مدتی قبل، فرزند شایسته‌ای از صاحب قبر به سن بلوغ رسید که این فرزند راهی را اصلاح و تعمیر کرد (تا رهگذران به آسانی از آن عبور کنند) و یتیمی را جا داد. به این سبب او را به کرده فرزندش آمرزیدم. پس از این سخن حضرت عیسی (ع) فرمود: «میراثی که برای خدا از بنده می‌ماند فرزندی است که بعد از او عبادت خدا کند.»^۲

سال و فال و مال و حال و اصل و نسل و تخت و بخت بادت اندر شهریاری برقرار و بر دوام
سال خرم فال نیکو مال وافر حال خوش اصل ثابت نسل باقی تخت عالی بخت رام^۳

متن و محتوا

در دین اسلام، آیات و روایات فراوانی وجود دارند که موافقت خود را با مسئله فرزند آوری و ازدیاد نسل و جمعیت اعلام کرده و برکات فراوانی برای این امر بیان نموده‌اند. برخی از آیات در مورد «تربیت فرزند» و برخی دیگر درباره «درخواست فرزند از خداوند» و آیات دیگری به «برکات فرزند در زندگی»، در آیاتی نیز به «کثرت جمعیت و فواید آن» اشاره شده است. در اینجا به برخی از آیات قرآن که موافق فرزند آوری هستند، اشاره می‌کنیم:

۱. مددکاری فرزندان

۱. به روش داستانی.

۲. حلیة المتقین، فصل ۷، ص ۱۱۷.

۳. قطعات حافظ، قطعه ۲۱.

در قرآن آیاتی وجود دارد که فرزندان را به عنوان کمک کار و یاری دهنده و مددکار مددکارانی در برابر دشمن و جنگجویان معرفی کرده که کثرت جمعیت آنان مایه پیروزی و سرافرازی است.

خداوند متعال در آیه‌ای می‌فرماید: «وَيُمَدِّدْكُمْ بِأَمْوَالِ بَنِي نَبِيٍّ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا؛ و شما را با اموال و فرزندان فراوان کمک کند و باغ‌های سرسبز و نهرهای جاری در اختیارتان قرار دهد!»

در آیه دیگری چنین آمده است: «ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالِ بَنِي نَبِيٍّ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا؛ آنگاه شما را به روی آنها برگردانیم و بر آنها غلبه دهیم و به مال و فرزندان مدد بخشیم و عدّه (جنگجویان) شما را بیشتر (از دشمن) گردانیم.»

امام حسین (ع) در زمان رخداد کربلا و در روز عاشورا توانستند با مدد و کمک فرزندان در برابر سپاه دشمن بایستند. آن حضرت در این زمان ۵۸ ساله بود؛ اما فرزند ۶ ماهه و ۳ ساله داشتند. و این خود ترغیب و تلنگری برای نسل‌های آتی است که به امام خویش اقتدا کنند و راه ایشان را ادامه دهند.

۲. طلب فرزند از خداوند

از جمله آیات موافق فرزند آوری، آیاتی است که حضرت زکریای نبی از خالق خویش طلب فرزند و ذریه و نسل پاک می‌کند تا وارث او باشد و از تنها ماندن به خدای خویش پناه می‌برد. در این آیات طلب فرزند تفضلی از ناحیه خداوند شمرده شده است.

✓ «وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ^۱؛ و (یاد آر حال) زکریا را هنگامی که خدای خود را ندا کرد که بار الها! مرا یک‌تن و تنها وامگذار (و به من فرزندی که وارث من باشد عطا فرما) که تو بهترین وارث اهل عالم هستی.»

✓ «هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ^۲؛ در آن هنگام زکریا (که کرامت مریم را مشاهده کرد) پروردگار خود را خواند و گفت: خدایا! سر من منت بگذار و با بچه به من تفضل گذار»

بنابراین بچه‌دار شدن تفضل الهی است، ما نباید از تفضل الهی فرار کنیم!

۱. نوح/۱۲.

۲. اسراء/۶.

۳. انبیاء/۸۹.

۴. آل عمران/۳۸.

۳. نکشتن فرزندان و وعده الهی به رزق فرزندان

با توجه به اینکه در قرآن آیاتی وجود دارد که والدین را از کشتن فرزندان نهی کرده است، متوجه می‌شویم که فرزند آوری از جایگاه و ارزش والای نزد خداوند برخوردار است که آیاتی را به این امر اختصاص داده است و مردم را از کشتن فرزندان باز داشته است.

خداوند رحیم و رازق در کنار این نهی از کشتن فرزند، به رزق و روزی ایشان و والدینشان وعده داده است و بدین وسیله دل‌نگرانی‌های والدین را از بین برده که نه تنها نگران رزق و شکم فرزندان نباشند، بلکه خداوند قادر و توانا به واسطه وجود فرزندان، رزق والدین را نیز می‌دهد و آن‌هم به صورت مستمر و همیشگی، چراکه خالق و رازق آن‌ها به فکر بنده خویش است. و به قول معروف، آنکه دندان دهد نان نیز می‌دهد.

انوری شاعر معروف می‌فرماید:

آن روز کافرینش آدم تمام شد شد در ضمان روزی نسلش به نان تو^۱

«بکر بن صالح» می‌گوید: «به امام کاظم (ع) نامه‌ای نوشتم: من مدت پنج سال است که از بچه‌دار شدن جلوگیری می‌کنم و این به خاطر آن است که همسرم فرزند نمی‌خواهد و می‌گوید: تربیت و اداره فرزندان برایم دشوار است؛ زیرا فقیر هستیم و از امکانات زیادی برخوردار نیستیم. نظر حضرت‌تعالی چیست؟ امام در پاسخ مرقوم فرمودند: فرزند طلب کن! همانا خدا روزی آن‌ها را می‌دهد.»^۲

خداوند در آیه‌ای می‌فرماید: «وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ»؛ ای مردم! بچه‌هایتان را از ترس فقر نکشید.»

خداوند متعال در این آیه شریفه، والدین و فرزندان را به خوان گسترده نعمت پروردگار که ضعیف‌ترین موجودات نیز از آن روزی می‌برند توجه داده و از کشتن فرزند باز می‌دارد.

با نهایت تأسف، عمل زنده به گور کردن فرزندان در عصر جاهلی، در زمان ما در شکل دیگری تکرار می‌شود، کودکان بی‌گناه در عالم جنینی از طریق کورتاژ به قتل می‌رسند و سقط می‌شوند!

در واقع جاهلیت قرن بیستم، وحشتناک‌تر و گسترده‌تر از جاهلیت قبل از اسلام است!

در قرآن، آیه‌ای داریم که به زن‌ها دستور می‌دهد مانند زن‌های عصر جاهلیت رفتار نکنند. خداوند در این آیه می‌فرماید: «لَا تَبْرَجْنَ تَبْرَجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى؛ و همچون جاهلیت نخستین در بین مردم ظاهر نشوید.»

۱. دیوان اشعار انوری، قصیده ۱۶۰.

۲. الکافی ج ۶، ح ۱۰۴۳۸.

۳. اسراء/۳۱.

با استفاده از تعبیر «جاهلیه الاولی» برخی از مفسرین، این نکته را بیان کرده‌اند که این آیه یکی از پیشگویی‌های اعجاب‌آمیز قرآن هست. زیرا خبر از جاهلیت دیگری می‌دهد که در آینده رخ خواهد داد. امام باقر (ع) در تفسیر این آیه شریفه می‌فرماید: «سَتَكُونُ جَاهِلِيَّةً أُخْرَى؟» جاهلیت دیگری نیز به زودی اتفاق خواهد افتاد.»

همچنین پیامبر اکرم (ص) در حدیثی طولانی برای سلمان فارسی، برخی از ویژگی‌های جاهلیت مدرن را این‌طور بازگو می‌فرمایند:

«ای سلمان! در آن وقت مردها به مردها اکتفا می‌کنند و زن‌ها به زن‌ها اکتفا می‌نمایند! ... مردها خود را شبیه به زنان می‌کنند، و زنان خود را شبیه به مردان می‌نمایند. و افرادی که دارای رحم هستند و برای تولید مثل آفریده شده‌اند که منظور زنان می‌باشند، سوار بر زین‌ها می‌شوند. پس بر آن زنان از امت من لعنت خدا باد»^۳ در این روایت به روشنی به بحث تولید مثل زنان اشاره شده که هدف از ویژگی خلقت زنان، فرزند آوری و تکثیر نسل و جمعیت است نه اینکه شبیه مردان شوند و سوار بر زین و ماشین شوند و حرکات و رفتار مردگونه داشته باشند.

خداوند حکیم در آیه دیگری چنین می‌فرماید: «وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ»؛ و فرزندان خود را از بیم تنگدستی مکشید، ما شما و آنان را روزی می‌رسانیم.»

طبق آیات و روایات قرآن، هر جاننداری، روزی خود را دارد.

خداوند متعال در آیه‌ای می‌فرماید: «وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ»؛ هیچ جنبنده‌ای در زمین نیست، جز آنکه روزی‌اش بر عهده خداست و قرارگاه و مکان نقل و انتقالش را می‌داند؛ زیرا همه در کتابی روشن (لوح محفوظ) آمده است.»

امیرالمؤمنین (ع) در زمینه تضمین رزق و روزی فرموده‌اند:

«أَنْظَرُوا إِلَى النَّمَلَةِ فِي صِغَرِ جُثَّتِهَا، وَ لَطَافَةِ هَيْئَتِهَا، لَا تَكَادُ تُنَالُ بِلِحْظِ الْبَصَرِ (النَّظَرِ) ... مَكْفُولٌ بِرِزْقِهَا، مَرْزُوقَةٌ بِوَقْفِهَا، لَا يَغْفُلُهَا الْمَنَانُ، وَ لَا يَحْرِمُهَا الدِّيَانُ، وَ لَوْ فِي الصَّفَا الْيَابِسِ، وَ الْحَجَرِ الْجَامِسِ؛ این مورچه را بنگرید که با آن همه کوچکی و ظرافت اندام، که تقریباً به چشم نمی‌آید... روزی‌اش تضمین شده و به او روزی

۱. احزاب/۳۳.

۲. بحار الأنوار، ج ۲۲، ص ۱۸۹.

۳. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۳۰۵.

۴. انعام/۱۵۱.

۵. هود/۶.

۶. نهج البلاغه، خطبه ۲۲۷.

فراخورِ حالش می‌رسد؛ خداوند مَنان از او غافل نیست و پروردگار حساب‌گر و جزا دهنده، محرومش نساخته است، اگرچه در دل تخته‌سنگی صاف و خشک و یا در میان صخره‌ای سخت باشد.»

۴. نعمت الهی بودن وجود فرزندان و کثرت جمعیت

در قرآن کریم اصل وجود فرزند به عنوان نعمت الهی و روزی پاک و طیب یاد شده است. چنانکه خداوند در این رابطه فرموده است: «وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ بَاطِلٌ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ؛ خدا برای شما از خودتان همسرانی قرار داد و از همسرانتان برای شما پسران و نوادگانی نهاد و از چیزهای پاکیزه به شما روزی بخشید آیا [باز هم] به باطل ایمان می‌آورند و به نعمت خدا کفر می‌ورزند.»

همچنین خداوند در آیه دیگری نعمت کثرت جمعیت را یادآور می‌شود و می‌فرماید: «وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصَدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَادْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرَكُمْ وَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ؛ و بر سر هر راه ننشینید که (مردم با ایمان را) تهدید کنید و مؤمنان را از راه خدا باز دارید و (با القای شبهات) آنرا کج و معوج نشان دهید و به خاطر بیاورید زمانی را که افراد کمی بودید و او شما را فزونی داد و بنگرید چگونه سرانجام مفسدان بود.»^۲

در این آیه، راه درست به بشر نشان داده شده است و از او خواسته شده تا به بیراهه نرود و راه کج و معوج را در پیش نگیرد و نسل انسان را در مسیر درست افزایش دهد و آن را با ندانم کاری منقرض نکند و به دره وحشتناک کاهش جمعیت سوق ندهد.

از مطالب فوق، استفاده می‌شود بر خلاف تبلیغات حساب نشده‌ای که امروز می‌کنند در اکثر موارد، کثرت نفرات، می‌تواند سرچشمه قدرت و عظمت و پیشرفت جامعه باشد، البته به شرطی که با برنامه‌های منظم، زندگی آن‌ها از نظر مادی و معنوی تأمین گردد.»^۳

طبق تأکید روایی «فاضربوه علی الجدار» هر طرحی که ضد قرآن است، باید به دیوار زده شود و طرح کنترل نسل و جمعیت، ضد این آیه قرآن است.

۵. فرزندان؛ متاع زندگی

۱. نحل / ۷۲.

۲. اعراف / ۸۶.

۳. تفسیر نمونه، ج ۶، ص ۲۵۲.

در قرآن از فرزندان به عنوان متاع یاد شده و همین دلالت بر فواید بی‌شمار فرزند آوری و کثرت نسل و تکثیر جمعیت دارد. در آیه‌ای آمده است: «زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَبَإِ؛ دوستی خواستنی‌ها [ی گوناگون] از زنان و پسران (اولاد) و اموال فراوان از زر و سیم و اسب‌های نشان‌دار و دام‌ها و کشتزار [ها] برای مردم آراسته شده [لیکن] این جمله مایه تمتع زندگی دنیاست و [حال آنکه] فرجام نیکو نزد خداست.»

بنابر این در این آیه، اولاد در کنار سایر نعمت‌های الهی مایه تمتع زندگی دنیایی شمرده شده و این خود مایه تشویق و ترغیب به فرزند آوری است.

۶. فرزندان؛ زینت زندگی

در قرآن کریم از فرزندان به عنوان زینت زندگی یاد شده است: «الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أُمَّلًا؛ مال و پسران زیور زندگی دنیایند و نیکی‌های ماندگار از نظر پاداش نزد پروردگارت بهتر و از نظر امید [نیز] بهتر است.»

در این آیه بعد از اینکه از فرزند به عنوان زینت و زیور زندگی یاد شده، به باقیات صالحات اشاره گردیده است. چه بسا فرزندان برای پدر و مادر، مایه برکات و اعمال صالح مستمر هستند.

شاعر معروف در این زمینه چه خوش سروده است:

آفرین خدای بر پدری
که تو فرزند نازنین پرورد^۳

۷. فرزندان؛ عامل روشنی چشم

در آیات قرآن یکی از دعاهای والدین، طلب فرزندانی است که مایه روشنی چشم ایشان باشد و این خود دلالت بر موافقت قرآن با ازدیاد نسل و فرزند آوری است. خداوند متعال می‌فرماید: «وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا؛ و کسانی‌اند که می‌گویند پروردگارا به ما از همسران و فرزندانمان آن ده که مایه روشنی چشمان [ما] باشد و ما را پیشوای پرهیزگاران گردان.»

۱. آل عمران/۱۴.

۲. کهف/۴۶.

۳. بوستان سعدی/غزل ۱۶۳.

۴. فرقان/۷۴.

روایات موافق کثرت جمعیت خانواده و فرزند آوری

روایت متعددی برای افزایش جمعیت داریم. که هرکدام به گونه‌ای مردم را به فرزند آوری و تلاش در جهت افزایش جمعیت، تشویق و ترغیب نموده است. در اینجا به پاره‌ای از این گنجینه‌های معارف اهل بیت (ع) اشاره می‌کنیم:

۱. کثرت جمعیت امت اسلام؛ مایه افتخار پیامبر اعظم (ص)

پیامبر اکرم (ص) به کثرت و افزونی جمعیت امت اسلام، مباحثات می‌ورزید تا جایی که به سقط شده‌های این امت نیز افتخار می‌کرد و آن‌ها را مایه سنگینی نبوت ایشان بر سایر پیامبران می‌دانست. پیامبر (ص) فرمودند: «تَنَاجَحُوا تَنَاسَلُوا تَكْتُرُوا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَوْ بِالسَّقَطِ!؛ ازدواج کنید، ایجاد نسل نمایید، که در این صورت جمعیتتان زیاد می‌شود؛ پس به راستی من در روز قیامت، به کثرت جمعیت شما امت اسلام، به سایر امت‌ها مباحثات می‌کنم، حتی به فرزندان سقط شده شما.» بعد حضرت در ادامه می‌فرمایند: «فرزند سقط شده امت من، مقابل در بهشت می‌ایستد و می‌گوید تا پدر و مادرم بهشت نروند من وارد نخواهم شد.»^۲

۲. خانه بدون چند فرزند، خانه بی برکت

در روایات خانه‌ای از برکت برخوردار است که در آن چند فرزند باشد. پیامبر (ص) فرمودند: «بَيْتٌ لَا صَبِيَانَ فِيهِ لَا بَرَكَهَ فِيهِ»^۳؛ خانه‌ای که در آن چند فرزند نباشد، هیچ برکتی ندارد!»

(صَبِيَانَ، جمع صَبِيٍّ است و حَدِّ اَقْلٍ جمع - در ادبیات عرب - سه نفر است.) بنابراین این روایت، شرط برخورداری هر خانه‌ای از برکت الهی، وجود سه فرزند در آن خانه است.

۳. فرزندان؛ عامل فزونی ذکر لا إله إلا الله

رسول گرامی (ص) به ازدواج و افزایش گوینده «لا إله إلا الله» تأکید کرده و می‌فرمایند: «مَا يَمْنَعُ الْمُؤْمِنَ أَنْ يَتَّخِذَ أَهْلًا لَعَلَّ اللَّهَ يَرْزُقُهُ نَسَمَةً تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ!؛ چه چیزی مانع همسر اختیار

۱. جامع الاخبار، ص ۲۷۲.

۲. الکافی، ج ۵، ص ۳۳۴.

۳. نهج الفصاحه، ص ۳۷۴.

کردنِ انسان مؤمن است؟! شاید خداوند به او فرزندی عطا کند که گویندهٔ «لا إله إلا الله» روی زمین باشد.»

با تولد فرزند لا إله إلا الله گو، توازن موحّدان در برابر کافران، سنگین تر می شود.

مولوی در شعری سروده است:

ایمن از شر امیران و وزیر	در پناه نام احمد مستجیر
نسل ایشان نیز هم بسیار شد	نور احمد ناصر آمد یار شد ^۲

مجمع ملی فعالان جمعیت

تدوین و تنظیم: موسسه فرهنگی هنری سفیران انقلاب

۱. مستدرک الوسایل و مستنبط المسائل، ج ۱۴، ص ۳.

۲. مثنوی معنوی، دفتر اول، بخش ۳۵.